

Přadková, Petra

Svědectví z nářečí a o nářečích na Slovensku

Opera Slavica. 2016, vol. 26, iss. 2, pp. 71-73

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135564>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

второго лица в мифологических песнях «Старшей Эдды» (staroislandský jazyk, chronotop, srovnávací jazykověda, rekonstrukce, mýtus tvorby, protosituace, dialog); **A. A. Трофимов (Россия)** – *Праиндоевропейские начальные кластеры с двумя глухими смычными: праязыковое наследие или диалектная инновация?* (dialektický areál, K. Brugmann, inovace, izoglosa, archaismus); **М. С. Трофимук (Украина)** – *Алексей Васильевич Мишанич и развитие неолатинистики в Украине* (působení člena-korespondenta Akademie věd profesora Alexeje Vasiljeviče Mišaniče při formování neolatinických výzkumů na Ukrajině, realizace jeho myšlenek v činnosti Institutu neolatinistiky ve Lvově, baroko, latinsko-ukrajinský slovník); **В. В. Файер (Россия)** – *Гекзаметр астрологической поэмы Манефона* (pozdně antická astrologická Manethonova poema, metrika, řecký hexamet, statistická analýza); **А. И. Фалилеев (Россия)** – *Miscellanea Venetica* (benátský jazyk, epigrafika, indoeuropeistika, antroponymika, onomastika); **Е. Chepel (Великобритания)** – *Intertextuality for the intelligentsia: Further parallels between Aristophanes' Clouds and Banqueters* (Aristofanovy komedie, paralely, sofisté, intertextualita, komedie *Oblaka* a *Hodovníci*, fragmenty); **А. Б. Черняк (Россия)** – *М. Бартоли, В. Майер-Любке и реконструкция общероманского состояния* (romanistika, Wilhelm Meyer-Lübke a Matteo Bartoli, přínos těchto dvou vynikajících jazykovědců pro rozvoj románské filologie).

Publikované jazykovědné statě se ve své různorodosti odlišují jak pestrostí odborného a tematického zaměření, tak rovněž svou rozdílnou kvalitou a vypovídací hodnotou. Víceaspektová odborná kniha tak dává prostor pro vyjádření pluralitních názorů a pro prezentaci různých cest zkoumání.

Recenzovaný sborník je určen nejen badatelům v oboru klasické filologie a indoevropské lingvistiky, nýbrž i dalším odborníkům, pedagogům, vědcům a rovněž studentům a učitelům cizích jazyků, kteří chtějí hlouběji a precizněji proniknout do širších souvislostí obšírné, mnohostranné a pestré lingvistické problematiky.

Zdeňka Matyušová

Svědectví z nářečí a o nářečích na Slovensku *

Zo studnice rodnej reči 2. Bratislava: Veda, 2014. 440 s. ISBN 978-80-224-1359-6.

V roce 2014 vydalo slovenské nakladatelství Veda knížku *Zo studnice rodnej reči* 2, kterou sestavili pracovníci dialektologického oddělení Jazykovědného ústavu Ľ. Štúra Slovenské akademie věd Katarína Balleková a Miloš Smatana. Přináší

* Recenzní zpráva vznikla s podporou grantu GA ČR P 406/11/1786 Slovník nářečí českého jazyka.

výběr upravených příspěvků otištěných v letech 2002–2011 ve stejnojmenné rubrice vědecko-popularizačního časopisu pro jazykovou kulturu a terminologii *Kultura slova*. Publikace navazuje na velmi úspěšnou knížku *Zo studnice rodnej reči* z roku 2005 (výběr příspěvků ze stejnojmenné rubriky časopisu *Kultura slova* z let 1992–2001).

Soubor textů *Zo studnice rodnej reči 2* autoři věnovali přednímu slovenskému jazykovědci, dlouholetému pracovníkovi Jazykovědného ústavu L. Štúra Slovenské akademie věd Milanu Majtánovi, který se v roce vydání knížky dožil významného životního jubilea. Jubilant se v knize představil seriálem zonomastické problematiky, který svým rozsahem tvoří nejobsáhlejší část knihy a je zařazen v první kapitole pod souborným názvem *O slovenských priezviskách*.

V knize najdeme sedm kapitol, či spíše tematických okruhů, které jsou pestrou koláží svědectví z nářečí a o nářečích: *Vtáka poznáš po perí...; ...človeka po reči; Svet ako dúha; Spod pokrievky i z misy; Cestou necestou; Čože ťa kvári, človeče?; Mátohy a rozprávky*. Čtenář má možnost dovědět se mnoho zajímavého např. o původu příjmení, o jménech psů, o pojmenování ovoce a ovocných odrůd, pramenů minerálních vod, o již zapomenutých předmětech, činnostech a řemeslech předků, řada příspěvků je věnována slovenským kulinářským zvyklostem. Texty čerpají z archivních fondů kartoték pro *Slovník slovenských nářečí* (dále SSN) a *Historický slovník slovenského jazyka*; přibližují tak tento zdroj široké laické i odborné veřejnosti v takové škále bohatství a různorodosti, kterou lexikografické dílo neumožňuje. Čtenářům vycházejí autoři vstříc tím, že v duchu koncepce SSN uplatňují při přepisu nářečních promluv zásady tzv. zjednodušené transkripce.

Knihu uzavírá soupis obcí, z nichž autoři jednotlivých příspěvků čerpali nářeční ukázky, seznam jmen a příjmení užívaných v současnosti na Slovensku a seznam použitých historických pramenů a jejich značek.

Záměrem publikace bylo prezentovat a přiblížit slovenská nářečí a jejich lexikální bohatství současnému čtenáři a zároveň připomenout důležitost a nezastupitelnost dialektů při formování současné podoby slovenštiny, což se bezesporu podařilo a kniha jistě zaujme a potěší starší i mladší generaci.

Petra Přadková

Literatura:

- MAJTÁN, M. et al.: *Historický slovník slovenského jazyka. A – J*. Bratislava: Veda, 1991.
MAJTÁN, M. et al.: *Historický slovník slovenského jazyka. K – N*. Bratislava: Veda, 1992.
MAJTÁN, M. et al.: *Historický slovník slovenského jazyka. O – P (pochytka)*. Bratislava: Veda, 1994.

MAJTÁN, M. et al.: *Historický slovník slovenského jazyka. P (poihrat' sa – pytlovať)*. Bratislava: Veda, 1995.

MAJTÁN, M. et al.: *Historický slovník slovenského jazyka. R – Š*. Bratislava: Veda, 2000.

MAJTÁN, M. et al.: *Historický slovník slovenského jazyka. T – V*. Bratislava: Veda, 2005.

MAJTÁN, M. et al.: *Historický slovník slovenského jazyka. Z – Ž. Dodatky*. Bratislava: Veda, 2008.

RIPKA, I. et al.: *Slovník slovenských nářečí I (A – K)*. Bratislava: Veda, 1994.

RIPKA, I. et al.: *Slovník slovenských nářečí II (L – P)*. Bratislava: Veda, 2006.

Komplexně a znalecky o rusínštině

DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ, J.: *Vývin rusínskeho jazyka a dialektológia*. Prešovská univerzita, Prešov 2015, 286 s., ISBN 978-80-555-1294-5

Zásluhou Ústavu rusínského jazyka a kultury Prešovské univerzity, zejména pak osobním přičiněním prof. Júlie Dudášové-Kriššákové, DrSc., tamní slavistky, spatřila v loňském roce světlo světa další publikace týkající se rusínského jazyka, přesněji řečeno – prešovsko-lemkovské rusínštiny, jedné z karpatských variet tohoto diasporního slovanského jazyka.

Prezentovaná publikace je vysokoškolskou učebnicí a je primárně určena studentům, kteří s její pomocí mohou zvládnout nejen současnou spisovnou normu zmíněného jazyka, ale také poznat jeho původ a hlavně vývoj, od společného praslovanského hláskosloví přes gramatický systém staroslověnštiny, starší fázi vývoje východoslovanské jazykové jednoty po období formování svébytného souboru rusínských nářečí (od konce 17. století). Vývoj, který vyústil do dalšího suverénního slovanského spisovného jazyka, jehož emancipační proces byl úspěšně ukončen na začátku r. 1995. Nejde však o typický učebnicový text, ale o text generovaný v souladu s požadavky na odbornou (teoretickou) práci, tedy s příslušným poznámkovým aparátem, kde se odkazuje na další zdroje (poznámek pod čarou je celkem 233, seznam použité literatury čítá více než 150 položek).

Koncepce publikace je taková, že na první kapitolu nazvanou *Úvod do štúdia staroslovienciny* (s. 15–124) navazuje část *Vývin rusínskeho jazyka* (s. 125–193) a konečně třetí, poslední kapitola s jednoduchým názvem *Dialektológia*. Na prvních stránkách učebnice se příjemce dozvídá základní fakta o historickém pozadí vzniku staroslověnštiny a o začátcích slovanské kulturnosti, jazykové, církevní i politické svébytnosti Slovanů, o představitelích paleoslavistiky, o obsahu jejich zájmů, o jejich počátečních omylech a pozdějších úspěších. Autorka sleduje utváření